

Mefjärd sportstugeförening
c/o Torbjörn Nordström

Mefjärd 1

131 30 Ornö

Grönområdesplan för Mefjärd, öster om Ornö.

Föreliggande grönområdesplan över skogsmarken på ön Mefjärd, Haninge kommun, gäller för tiden 2019 - 2028. Skötselplanen omfattar hela ön Mefjärd förutom avstyckad tomtmark samt öarna Krokholmen och Notholmen. Öarna Stora och Lilla Penningskär är privata och ägs av medlemmar i föreningen och omfattas därför inte av denna grönområdesplan.

Målsättning med grönområdesplan för Mefjärd.

Det övergripande målet med förenings skogsinnehav är att tillgodose behov av områden för närrekreation och bevarande av befintliga natur- och kulturvärden. På Mefjärd finns goda möjligheter att skapa fina varierande skogsmiljöer för i första hand samfällighetens medlemmar och naturens mångfald. Något som föreningen till viss del redan börjat genomföra. En rekreationsskog har med fördel en variation av flera trädslag i olika ålder och gärna med en större andel lövträd och tall. På Mefjärd är tallar med olika former och i varierande ålder karaktärsträden och ger redan nu vissa delar av ön höga natur- och upplevelsevärden. Som en rest från de tidigare öppnare markerna finns också enbuskar, hassel och stora grova gamla ekar.

Rekreativsmål

Värdet av upplevelsen i en rekreationsskog anses öka med trädens ålder och med minskande stamantal samt att det finns en stor andel lövträd. Marken på Mefjärd är på stora områden inte gynnsam för lövträd därför bör ek, asp, sälg, björk och klibbal gynnas där de växer. Skogen bör också utgöra en rik livsmiljö för området växt- och djurliv, erbjuda möjligheter för bär- och svampplockning och ge skydd mot insyn, vind och luftföroreningar. Därför bör man bruka skogen småskaligt och endast i nödfall avverka större sammanhängande ytor.

Skötselstrategi

Inom skogsområdena bör skogsskötseln vara aktiv men ytterst varsam och följa grönområdesplanen. Stora förändringar av skogen bör undvikas och inriktningen bör vara att alltid använda skonsamma avverkningsmetoder för att minimera eventuella markskador. Vid stormfällningar tas färskt barrvirke bort som överstiger 5m³/sk/ha. Skogsskötseln bör anpassas efter hur skogen

används av föreningens medlemmar och ha som mål att vara funktionell för så många som möjligt av de boende på Mefjärd och tillhörande öar.

Med tanke på detta och vad som åtgärdats tidigare föreslår jag följande åtgärder.

Avdelningsbeskrivning

Beskrivning av avdelningar med långsiktig målsättning och förslag till åtgärder i c:a 10 år:

Avd 1. Norra udden till Vrakoviken.

Föreningens mark består här av nordligaste udden av Mefjärd och en smal landremsa på öns östra sida som slutar i ett område stort som tomterna på ön och når tvärs över ön. Den gamla anlagda huvudstigen sträcker sig genom hela avdelningen. I hela området växer mycket gamla tallar (troligtvis upp mot 200 år) med varierande dimension beroende av vatten och näringstillgång på växtplatsen. På flera av tallarna finns talticka, en signalart för lång kontinuitet av gamla tallar. Då hävd som bete och vedtäkt sedan länge upphört har gran, björk och asp delvis etablerat sig i området vilket ibland sker på bekostnad av de gamla tallarna. Målet bör vara att bibehålla kontinuiteten av tall.

Åtgärd: De gamla grova tallarna frihuggs vid behov, inga unga träd ska växa intill stammarna eller upp i kronorna. Unga granar och granplantor röjs bort. Fritt växande gran i luckor kan sparas för variation. Krypgranen sparas. Rönn och enbuskar ska gynnas. Täta grupper med unga tallar med en diameter under 10 cm röjs till 2 – 3 meter mellan kvarvarande stammar. Välj att spara de grövsta stammarna för att bilda kommande generationer av gamla tallar.

Avd 2. Norr om brandstationen.

Ett litet men varierande område norr om den gamla inägomarken. Frihuggning av ekar och hassel har redan gjorts kring det lilla huset som är öns gemensamhetsanläggning. De utförda åtgärderna har gynnat gamla ekar och kommer utveckla områdets naturvärden. I det lilla kuperade området norrut längs stigen finns flera fina utvecklingsbara unga ekar med en diameter på 10 – 20 cm, sälg, enbuskar och tall.

Åtgärd: Frihugg unga ekar välj då att gynna de med mer utvecklad krona och rak stam. Gynna de sälgar som finns i avdelningen. Frihugg grova tallar i den kuperade delen och röj bort granplantor. Låt träd som faller ligga kvar på marken hela eller i delar. I söder där ängen tar vid röjs hasselbestånd till avgränsade buketter. Fortsätt att gynna hagtorn, vildapel och rönn som då kan bilda små lågt växande träd med riklig blomning och frukt till nytta för fåglar och insekter.

Avd. 3 Nyligen framhugget lövbestånd och sluttning med barr.

Här finns ett fint framhugget blandbestånd med flera olika lövträdsarter (björk, fågelbär, oxel, vildapel) och buskar. Väster om det längs stigen mot Mefjärds brygga växer blandskog med tall och gran.

Åtgärd: Vid senare röjning i det fint utglesade lövområdet bör utvecklingsbara årsskott av olika lövträdsarter noteras gynnas i återkommande naturvårdsåtgärder. Detta för att skapa en fortsatt varierad nästa generation av lövträd i området. Grova tallar bör frihuggas från konkurrerande träd. Fritt växande gran som inte konkurrerar med gamla tallar eller grova lövträd kan sparas i grupper med två till fyra träd tillsammans. De utgör då både lä och födoplatser åt fåglar och insekter.

Avd. 4 Skogsbryn med flera mycket grova gamla ekar.

De gamla ekarna längs huvudstigen på ängens västra sida är ett mycket värdefullt biologiskt kulturarv som nu fått en ny nyckelbiotopsbeskrivning. Se separat dokument N 633 - 2019. Varje träd är mycket skyddsvärt och de bör värnas både som levande träd och som död ved när de dör eller faller.

Åtgärd: Ekar gynnas genom röjning av unga träd som växer upp intill. Även kring död ved av ek röjs beskuggande vegetation bort då solbelysning är viktig för de insekter som lever i död ekved. Små träd (t. ex vildapel, hagtorn, rönn) och buskar (hassel, nypon, en) kan växa i ett glest bestånd under de stora ekarna. Se även R 823 – 2019 med tillhörande skötselplan.

Avd. 5 Lövskogsområde öster om stora ängen.

En lövträdsdominerad del av ön som vid Skogsstyrelsens besök 2019 visats sig ha utvecklat höga naturvärden med grova lövträd, även ädellöv, hålträd, grova tallar och gammal hassel med breda socklar. Området är relativt glest men frihuggning av värdefulla gamla träd bör ske och en långsam reducering av antalet granar bör komma igång. Gynna istället rönn, oxel, unga björkar, hassel, hägg, sälk och enbuskar bilda det lägre skiktet mellan de vuxna träden.

Avd 6. Högt beläget blandskogsområde.

Naturskogsliknande skogsområde till stora delar bestående av tallhällmark. Marken är dock varierande och bördiga svackor finns där det växer ek, björk, rönn och klibbal. I området finns gott om bärris och en hel del enbuskar. I de bördiga och fuktiga svackorna etablerar sig gärna gran som sedan långsamt tillför förna i hällmarken och snabbväxande träd som asp, björk och gran kan gro och konkurrera med de ljuskrävande gamla tallarna, martallar och senvuxna ekar. Detta är en långsam process men redan nu bör man vara uppmärksam för att bevara den glesa hällmarkstallskogen.

Åtgärd: Återkommande punktinsatser med frihuggning av grova och gamla tallar i hela området. Fälls enstaka träd kan de med fördel ligga kvar i avdelningen. Glesa ur täta grupper med unga tallar, spar då de utvecklingsbara exemplar som etablerats sig bäst, ofta de grövsta. Där granar växer i små grupper utan att konkurrera med tall eller ek bör de gynnas för variationen. Fritt växande unga granar i grupp kan glesas ur något för att skapa stabila friska träd. I fuktiga svackor gynna lövträd som björk och klibbal. Ek och rönn gynnas alltid vid alla skogsvårdsåtgärder. Träd som dör eller faller lämnas på marken i området till nytta för insekter, fåglar, mossor och svampar.

Avd 7. Söder om tomtmarken.

Den södra delen av Mefjärd har en gång delvis avverkats och i dag finns grupper med medelålders tallar som växer på ett produktionsliknande sätt. Längst i söder är ön än mer kuperad med mycket berg i dagen och tallskogen har varierande ålder och karaktär. På de lavrika höjderna finns krokiga martallar, en del av dem mycket gamla, och i den flackare terräng är träden yngre och högvuxna. En god återväxt av täta grupper med unga tallar finns också i avdelningen. Inslag av gran, björk, rönn och asp samt klibbal finns vid stränderna och i svackor.

Åtgärd: I grupper med i stort sett uteslutande medelålders tall som växt upp sedan senaste avverkningen bör ca en tredjedel av stammarna glesas ur. Välj då i första hand att ta bort de undertryckta och de klenaste. Täta grupper med unga tallar med en diameter under ca 10 cm bör också glesas ur för att skapa nästa generation stabila friska träd. Ta bort ca 25 % av de klenaste stammarna. Ytterligare gallring av kvarstående tallar kan sedan ske i nästa planperiod. Detta görs för att behålla en ljus och genomsiktig skärgårdsskog med bra förutsättningar (tillgång till näring och vatten) även i nästa trädgeneration.

Avd. 8 Vid Lilla Penningskär.

Innanför Lilla Penningskär sträcker sig en sänka mot nordväst över Mefjärd. Där är marken fuktig och i korta perioder finns troligtvis större pölar. Där trivs lövträd som björk, sälk och klibbal. Då stora delar av ön är höglänt och bergig med tall som dominerande trädslag bör lövträden gynnas här för fin variation av naturvärden, markflora och naturupplevelse.

Åtgärd: Gran och tall glesas ur till förmån för björk, klibbal och sälk. Granplantor som etablerar sig bland lövträden kommer återkommande behöva röjas bort. Lövträd som dör ska lämnas kvar i området, stående eller på marken. Lövveden är till stor nytta för insekter, fåglar och svampar.

Krokholmen

Sportstugeföreningens ö öster om huvudön Mefjärd. En tallmarksdominerad ö med en populär naturhamn och endast ett fåtal tomter. En fin ö med lång kontinuitet av glest tallbestånd och gott om blåbärsris. I dag har flera träd talltickor och spår av gamla bränder s.k. brandljud. Små men viktiga naturvårdande åtgärder har utförts för att gynna gamla träd. En mindre grupp gran har etablerat sig centralt på ön.

Åtgärd: Tallbeståndet kan lämnas utan stora åtgärder men behöver återkommande (långa intervall) frihuggas från snabbt växande trädarter som gran, asp och björk som beskuggar stammar och konkurrerar om sol och näring. De gamla tallarna bör ha fritt ca en m runt sin krona. Täta uppslag av unga tallar (stamdiameter under 10 cm) bör röjas till glesa bestånd med ca 3 m mellan stammarna. Gynna rönn, enbuskar och sälk som etablerar sig på ön.

Notholmen

Mycket kuperad liten ö med karga hållmarksområden och fina martallar på höjderna. Bördiga sluttningar där gran, björk och vid stränderna klippal etablerat sig. I svackor och sluttningar finns också gott om bärris och enstaka rönn samt enbuskar. Norra delen av ön hyser extra höga naturvärden i form av de gamla grova tallarna som bebos av den ovanliga reliktboken.

Åtgärd: Frihugg gamla tallar i sluttningar och svackor. Träden på hållmarken lämnas helt utan åtgärd. Etablerar sig grupper av gran, asp eller andra snabbt växande trädarter bör dessa glesas ur och endast enstaka träd sparas. Död ved ska sparas på ön helst där den faller eller står men kan placeras på annat ställe på marken om olycksrisk finns.

Allmänt

Att tänka på: Fritt stående träd blir ofta friska och stadiga. Tall och ek är ofta stormfasta, lever länge och är karaktärsträd för Mefjärd. Hassel, rönn, hägg och enbuskar kan skydda från insyn utan att bli särskilt höga. Oxel är typisk för skärgården. Den bidrar till variation i naturen och är med sina bär till nytta för många fåglar. Gynna oxel som sprider sig på ön. Sälgen är en mycket viktig trädart för mångfalden bland annat med sin tidiga blomning som gynnar vårens tidiga humlor och bin.

Gran är ett skuggföredragande träd som gärna gror och växer upp i skuggan under andra träd, buskar eller gräs. De arter som gynnas av eller kräver solljus för sin existens konkurreras sakta ut genom beskuggning allteftersom granarna blir större. Typiska sådana arter i skärgårdsnatur är ek, tall, hassel, rönn och en. Även markfloran av bärris och örter försvinner när marken beskuggas av granarnas grenar och kronor som är lika gröna och täta året runt. Om granen får ta över har det stor påverkan på platsens karaktär och artsammansättning. Historiskt brukade marker är typiska exempel på där snabb "förgraning" sker när hävden (bete, slätter, vedtäkt) upphör.

De små sprickdalarna i avdelning 6 är gynnsamma för gran och asp som snabbt växer upp i luckor och under andra trädarter. För att behålla skärgårdskaraktären och den ljusa luftiga skogen för rekreation bör föreningen vara uppmärksam på detta. Se ovan. Genom återkommande röjning av unga granar i alla bestånd bromsas förtätningen. Man ska dock tänka på att små täta grupper av unga granar eller andra träd utgör skydd för både fåglar och smådjur, vilka också förhöjer rekreations- och naturvärdet på ön.

Enstaka döda träd som fallit omkull eller döda grenar som fallit till marken bör sparas för att öka förutsättningarna för biologisk mångfald. Döda träd sparas helst stående förutsatt att de inte utgör någon säkerhetsrisk. Även ris och grenar kan med fördel sparas i högar på vald, gärna solbelyst, plats. Död ved är en nödvändighet för många insekter, mossor, svampar och lavar.

Frihugga är att avlägsna träd som växer tätt intill stammen eller växer in i kronan på värdefulla gamla och ofta grova träd. Ca 1 m runtom trädkronan bör det vara fritt från andra träd. Det är ofta lövträd (ex. ek och asp) och tallar som trängs på detta sätt av andra träd.

Plockhuggning är att hugga bort enstaka utvalda träd jämnt fördelat över ett bestånd. Detta används för att skapa små luckor där en ny generation träd kan gro och för att skapa mer gynnsam miljö för kvarstående bestånd. Bortgallrade träd bör vara av olika ålder.

Med *ädellöv* menas ek, ask, alm, lönn, lind, bok, avenbok och fågelbär

Sly är definitionen på okontrollerat uppslag av främst asp och björk. Slyet ska inte vara grövre än att man kan avlägsna med röjsåg med en största diameter på ungefär 5 cm.

På Skogsstyrelsens vägnar

Katrine Andersson, Skogskonsulent

Mefjärd

Postadress
Huvudkontor
Skogsstyrelsen
551 83 Jönköping

Besöksadress
Vallgatan 8
Jönköping

Telefon
036-35 93 00
Fax
036-16 61 70

Organisationsnr
202100-5612
Momsreg.nr
SE202100561201

E-post
skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se
www.skogsstyrelsen.se